

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

Opiniones priscorum periarchon. i. de principibus. Cap. v.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

modo percipisse, quotidie autem de fortitudine, de iustitia, de alijs uirtutibus differebat. Hæc nanq; bona hominum appellare solebat. Cætera uero aut percipi ab hominibus nō posse, aut non longe a fabulis distare, Sophistarumq; ludis similia esse, hæc ille & ceteris cōfulebat, & ipse primus faciebat. Si ergo quibus Socrates nō placuit, aut taceant, aut ad id quod æquum est redeant: Socrati enim uiuo sapientiam deus soli attestatus est. Qui uero eum interfecerunt, poenitentia stimulos effugere non potuerunt, isti autem bona Aegypti & prodigiosam Pythagoræ sapientiam adamarunt, & solida Socratis tenuitate contempta, tyrannidem coluerunt, & tenuissimam uitam dapibus siculis commutare non erubuerunt. His uerbis Xenophon Platonem occultius pugnabat. Socrates uero apud ipsum Platonem in libro de republica gymnastica, musica, & astronomia ita loquitur, ut etiam Plato non multum istis, attribuire uideatur.

Opiniones priscorum periarchon, id est de principibus.

CAP. VI. V.

Verum ut facilius merito contemptam esse a nobis hæc inanem Græcorum philosophiam cognoscas, non grauabimur altius uarias atq; diuersas, immo uero inter se cōtrarias philosophorum opiniones repetere. Assumam autem ea a libro Plutarchi, quæ de dogmatibus philosophorum inscriptis. Thales inquit Milesius de septem sapientibus unus principium rerum aquam putauit. Is primus philosophari dicitur in cœpisse, & ab eo ionicam philosophiam esse appellatam. Dicitur autem iunior in Aegypto fuisse, & in Miletum senior rediisse. Inductus autem fuit, ut ex aqua uniuersa primo esse diceret, & in aquam demum resoluisset, quia sperma omnium animalium origo humida substantia est. Vnde uerisimile putauit hoc modo ex humido cuncta oriri. Deinde quia herbe ac plantæ uniuersæ humido aluntur, & fructus ferunt, eius autem penuria languescunt ac decidunt. Tertio, quia ignis Stellarum atque Solis & ipse mundus aqueis uaporibus alitur. quam opinionem Homerus quoque approbare uidetur cum dicat. Oceanum qui omnium fuit origo. Anaximander autem Milesius principium rerum infinitum esse asserbat, & ex hoc omnia primum oriri, & in hoc tandem deuenire, idcirco infinitos oriri mundos atque rursus

corrumpi.

LIBER QVARTVS DECIMVS 34

corrupti, infinitum autem esse dicit principium, ne quid desit, ne ue generatio terminetur. Errauit autem, quia non aperuit infinitum istud aer, ne an aqua sit, aut aliud quoddam corpus, errauit etiam, quia subiectam materiam dicens efficientem causam deseruit, infinitum enim nihil aliud quam materia est, quae actu esse non potest, nisi ab efficiente eliciatur. Anaximenes uero Milesius principium rerum aerem opinatus est, ex quo fieri cuncta, & in quem resolui contendit, animam enim nostram aerem esse ait, hic enim nos continet uniuersum etiam mundum spiritus & aer fouet, idem autem aer & spiritus apud eum est. Hic etiam errauit, quia ex informi ac simplici spiritu atque aere animalia posse constitui putauit, impossibile autem omnino est, principium rerum solum esse materiam, cum necesse sit efficientem causam ponere; non enim ex argento aut ligno aut aere uasculum unquam fiet, nisi artifex fecerit. Heraclitus uero & Hippasus metapontinus ignem esse principium putarunt, quo extincto caetera gignuntur, cuius solidiorem partem in se contractam atque constipatam terram fieri, terram porro ab igne resolutam in aquam uerti, & exhalationes aquarum in aerem transire. Rursus autem uniuersa corpora mundumque ipsum ignis ardore corrumpi. Principium igitur ignis est inquit, quia in eo sunt omnia, & in eum deum resoluuntur. Democritus quem Epicurus sequitur, principium rerum asserit corpuscula quaedam minutissima, quas atomos appellat ratione cognoscibiles, solidas, non generabiles nec corruptibiles, omni fractura superiores, quae alterari non possunt. Has in uacuo, & per uacuum moueri asserit, quod infinitum esse opinatur. Atomos quoque ipsas infinitas numero dicit, quibus accidunt figura & magnitudo secundum Democritum. Epicurus autem pondus etiam adiecit; non enim mouebuntur inquit, nisi pondere deferantur. Figuras porro atomorum nec infinitas, & eiusmodi esse asserunt, ut frangi non possint. Atomos enim dicta est, non quia minima sit, sed quia diuidi ac frangi nequeat. Atomos autem esse dicunt, quia uacuum atque unitas elementa sunt. Empedocles uero agrigentinus quattuor elementa ignem uidelicet aerem, aquam & terram principia ponit, duas etiam uirtutes amicitiam atque litem, & amicitiam quidem coniungere, litem uero distinguere. Haec fuit prima

morum philosophorum discrepantia, istae sunt de principiis illorum
 inanes opiniones: non enim deum creatorem, nec deos omnino, aut
 incorporeas & irracionales substantias: nec illud quod supra sensum,
 sed in principiorum numero acciperunt. Primus autem Graecorum
 omnium Anaxagoras, fertur intellectum rerum omnium causam
 afferuisse, qui philosophandi amore agros suos dicitur incultos reli-
 quisse. Is primus efficientem causam rationalem arbitratus est: con-
 fusa enim omnia simul fuerunt, sed intellectus a confusione in ordi-
 nem ea redegit. Admiratione uero dignum est, quod ita dicentem
 parum defuit, quia Athenienses lapidibus obruerent, quia uidelicet
 non Solem, sed Solis creatorem uenerabatur. Is etsi rebus omnibus
 intellectum proposuit, non tamen consequenter ubique seruauit. Un-
 de Socrates apud Platonem de anima, uehementer eum inculcat. Cum
 legissem inquit Anaxagoram dicentem omnium causam esse intel-
 lectum magna laetitia peresus, putauim magistrum iam me Anaxago-
 ram inuenisse, qui mihi diceret omnia optime ab intellectu esse dis-
 posita, & a quo discere possem, utrum terra rotunda, an triangularis
 sit, causam enim afferre ipsum arbitratus sum. Quare altero alterum
 melius, & quia optimum est talem terram esse, & si in medio ipsam
 diceret, ilico exponeret, quia optimum est in medio sitam esse, ac eo
 dem modo de Sole, Luna, & de uelocitate ipsorum, & de alijs singu-
 lis, quod optimum sit alia pati, alia facere quae patiuntur & faciunt:
 non enim alia causa quam optima reddi potest, si a ratione atque ab
 intellectu disposita sunt. Magno igitur gaudio saepe libros eius per-
 legi, & progressus aerem, aquam, ignem, caeteraque huiusmodi affer-
 re Anaxagoram uidentem, eisque causas rerum attribuere, nec intellectu
 ac rationi aliquid attribuere, magna de spe decidi. Simillimum enim
 mihi facere uidebatur, ac si quis diceret omnia intellectu, atque ra-
 tione a Socrate fieri. Deinde cum reddere causam uellet quare hic
 sedeam, responderet, quia corpus meum ossibus atque neruis con-
 stat, cum ossa articulos coniunctionesque habeant neruis colligatas,
 & nerui trahi atque retrahi soleant, flecti hoc modo corpus facile pos-
 se, quia de causa fit ut sedeam: non enim uera causa redditur, sed quia
 uidelicet eum Athenienses mortis crimine condemnarint, & mihi
 iniustius uisum est, sententiam hanc subire, idcirco expectans hic se
 deo,

LIBER QVARTVS DECIMVS 47

deo, nam per carnē nisi hoc esset, si fugere mihi melius uisum esset, hæc ossa & isti nerui Megaræ & in Boetia essent. Si quis uero contendat, non posse me quæ mihi optima uidetur, absq; neruis & ossibus cæterisq; huius efficere, uere quidem dicit, per hæc enim facio, ratio autem eorum, quæ intellectu fiunt, non hæc sed melioris, aut certe optimi est. Et post pauca. Ita & terram alius reuolutione cælorum in medium depelli, alius propter latitudinē suam ab aere sustineri, quod autē melius sit in medio sitam esse ne quærunt quidem. Est autem quod omnia ligat, & bonum ipsum, quod nescio quomodo omnes negligunt. Hæc Socrates. Anaxagoræ autē successit Arcefilaus, quem Socrates audiuit. Præterea & Xenophanes, & Pythagoras, qui Anaxagoræ temporibus floruerūt, de aternitate dei, & de animæ immortalitate philosophati sunt.

Opiniones philosophorum de Dijs.

Nunc uideamus quales opiniones de Dijs philosophi habuerunt. Plutarchus sic in libro prædicto scribit. Nonnulli philosophorum inquit, ueluti Diagoras, Milesius, & Theodorus Cyrenaicus, & Euiemerus Egiata, & Calimachus nullo modo deos afferebant. Euriipedes etiam tragicus, quamuis Ariopagitarum formidine non omnino se aperuerit, Sisyphum tamen induxit, quasi huius opinionis protectorem, & quibuscunq; potuit rationibus, sententiam eius tutatus est, & Anaxagoram qui una stetisse corpora confuse primo affirmauit, Deinde a deo in ordinem distincta. & Platonem qui non stetisse, sed inordinate mota fuisse primo dixit, Deinde a deo in ordinem redacta repræhedit, quia dixerunt deo de his inferioribus curam esse, Beatum enim illud animal, atque incorruptibile inquit omni bono repletum, & omnis mali expers ad beatitudinem suam conuersum res humanas non animaduertit, miserum enim esset si fabri, aut operarij more ad huiusmodi fabricam se conuerteret. Præterea deus, quem dicunt ante ordinationem totius, aut dormiebat inquit, aut uigilabat, aut si neutrum uerum est, nec erat omnino. Si ergo dormiebat a sæculo mortuum fuisse necesse est. Sempiternus enim somnus mors est, Deus autē nec somnij nec mortis particeps est. Sin uero uigilabat, aut perfectam beatitudinem